

Література

1. Антипенко В.Ф. Борьба с современным терроризмом. Международно-правовые подходы. – К., 2002.
2. Решетов Ю.А. Борьба с международными преступлениями против мира и безопасности. – М., 1983.
3. Ежегодник Комиссии международного права. – 1976. – Т. II (часть вторая).
4. Колосов Ю.М. Ответственность государств. – М., 1975.
5. Бассиони Ш. Борьба с международным терроризмом: Борьба с международным терроризмом: некоторые предложения // Международный обзор уголовной политики. – 1987. – № 37.
6. Блищенко И.П., Фисенко И.В. Международный уголовный суд. – М., 1998.

М.С. Чикалова

Українська академія банківської справи НБУ

ЕВТАНАЗІЯ: ПРАВОВИЙ ТА ЕТИЧНИЙ АСПЕКТИ

В українській Конституції, як і в багатьох інших, закріплюється невід’ємне право кожної людини на життя. У мене виникло питання: якщо є право на життя, то чому немає права на смерть?

На цьому фоні особливо актуальною постає проблема евтаназії – “легкої смерті” (від грецького *eu* – легкий, *thanatos* – смерть). Цей термін був визначений у “Декларації про евтаназію” від 5 травня 1980 р. “Евтаназія – це дія чи бездіяльність, яка сама по своїй суті чи умисно призводить до смерті, що має мету усунення болі та страждань”.

У 1996 р. Нідерланди стали першою у світі країною, що легалізувала евтаназію. Добровільна евтаназія дозволена в Японії, проте зустрічається доволі рідко. У 2001 р. евтаназія була узаконена у Бельгії. Пасивна евтаназія не вважається злочином у Швеції і Фінляндії. У більшості ж держав світу евтаназія або не передбачена законом, або заборонена ним, як це, наприклад, зроблено у Великобританії, Російській Федерації та Україні. А Парламентська Асамблея Ради Європи (ПАРЄ) прийняла резолюцію щодо евтаназії, виступивши категорично проти навмисного припинення будь-чийого життя. Проте законодавство багатьох країн не забороняє важкохворому відмовлятися від лікарської допомоги, унаслідок чого він помирає від прогресуючої хвороби.

Питання щодо легалізації евтаназії тривалий час дискутується у спеціалізованій літературі і знаходить як противників, так і прибічників даного способу припинення життя людини. Противники евтаназії на свою користь приводять ряд наступних аргументів.

По-перше, з релігійної точки зору, християнство сповідує принцип, що життя – є дар Божий і лише Бог може дати та забрати життя. Підсилює дану тезу також і релігійна заборона, яка віднайшла своє місце в одній із десяти біблійних заповідей – “не вбий”. По-друге, закрі-

плення нормами права можливості евтаназії безпосередньо вплине на суспільну свідомість, оскільки, з точки зору суспільної моралі, усе узаконене вважається таким, що заохочується з боку держави. По-третє, узаконення евтаназії може вплинути на можливість зловживань з боку медичного персоналу та призведе до криміналізації медицини. По-четверте, це можливість лікарської помилки. Даний аргумент є одним із найбільш серйозних, оскільки лікар, давши клятву Гіппократа, зобов'язується не зашкодити хворому.

Не дивлячись на спірність ряду наведених тверджень, евтаназія не може у всіх без виключення випадках сприйматися однозначно як аморальне і недопустиме діяння чи бездіяльність лікаря. Насправді, ствердження Гіппократа, викладене в його “Клятві”, – “я не дам нікому смертельного засобу і не покажу шлях для подібного умислу” – сьогодні може бути лише загальною етичною вимогою у поведінці лікаря. Боротьба за життя пацієнта справедлива лише до того часу, доки існує надія, що порятунок є можливим. Якщо цю надію втрачено, то з цього моменту виникає право на милосердя, яке й реалізується через евтаназію. Ця позиція перекликається з баченням проблеми відомим швейцарським професором Бертраном Баертші, який, енергійно відстоюючи ідею евтаназії, класифікує людей на особистості і неособистості, зараховуючи до останніх людські ембріони, смертельно хворих дітей, дорослих, що потерпають від невиліковних хвороб і усвідомлюють це, а також тих, хто підключений до медичної апаратури, яка підтримує їхню життєздатність. Таких осіб, вважає Б. Баертші, слід умертвляти навіть проти їхньої волі тому, що вони “генетично не мають волі до життя”.

Я вважаю, що в Україні треба легалізувати евтаназію, проте, створивши жорсткий контроль за даним способом припинення життя. Евтаназія справедлива по відношенню до невиліковно хворих, тяжко паралізованих пацієнтів, хворих – дебілів, які живуть тільки за допомогою життєзабезпечуючої апаратури, а також по відношенню до новонароджених з атрофованим мозком, плодів вагітних жінок, якщо доведено уродство чи несумісне з життям патологічне порушення. У юридичній літературі позначаються ще дві умови здійснення евтаназії: а) якщо значні фізичні та моральні страждання неможливо усунути відомими засобами; б) якщо хвороба обов'язково призведе до деградації особистості. Я пропоную звернути увагу Верховної Ради на розробку законодавчих засад здійснення евтаназії як активної, так і пасивної. Для здійснення евтаназії повинно бути враховано, що добровільне рішення про її здійснення може приймати лише повнолітня дієздатна особа. Діагноз і безнадійність стану повинні бути встановлені консиліумом хоча б трьох незалежних безпристрасних лікарів-

спеціалістів. При цьому у хворого повинні бути зареєстровані тяжкі фізичні страждання і встановлено, що хвороба невиліковна після застосування альтернативних засобів. Прохання хворого повинно бути свідомим, висловленим усно або написаним під його диктовку і підписане ним та комісією лікарів у присутності нотаріуса, повтореним у слух з обов'язковою вказівкою хворого на причини такого рішення. Цьому повинна передувати доступна інформація хворому про наслідки здійсненої за його проханням дії або бездіяльності, що позначається у спеціальній розписці та записується в історії хвороби. Після цього всі ці документи треба надати до прокуратури на отримання дозволу застосування евтаназії. До цих документів також додається заповіт хворого (якщо такий є). Ці дії повинні здійснюватися невідкладно і безкоштовно. Якщо хворий знаходиться у безпорадному стані і не може сам висловити свою волю, то його найближчі родичі, законні представники або лікувальний заклад має право ініціювати евтаназію, а далі ж процедура її здійснення залишається незмінною. Евтаназія може застосовуватися тільки у вигляді виключення, з однією метою – полегшити процес неминучого помирання.

Література

1. Гейлин У., Касс Л.Р., Пеллегрини Э.Д., Сиглер М. Врачи не должны убивать // Биоэтика: принципы, правила, проблемы. – М.: Эдиториал УРСС, 1998. – С. 283.
2. Славкина Н.А. Эвтаназия: за и против (правовые аспекты) // Современные проблемы права и государства: Сборник научных трудов молодых ученых и аспирантов. – М.: Изд-во МГИМО, 1999. – С. 154.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // ОВУ. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
4. <http://zhurnal.lib.ru/b/ochenxlichnoe/euphtanasia.shtml>

М.Б. Шевців

Львівський юридичний інститут МВС України

ПОКАРАННЯ В КОНТЕКСТІ ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВОБОДИ В ДОБУ ПРОСВІТНИЦТВА

Трактування понять “злочин” та “покарання” в добу Просвітництва так чи інакше пов'язувалось з ідеями свободи, гідності, політичної рівності та гуманності. Так, актуалізація ідеї свободи, гідності та гуманності прочитується у трактуванні “злочину” як дії, яка є посяганням на безпеку нації, а також свободу, честь та приватну власність окремо взятого громадянина, нанесення шкоди якому розцінюється як ознака наслідків суспільно-небезпечного діяння. Ідея політичної рівності опредмечується у вимозі рівності всіх громадян перед законом. Ідея гуманності проявляється у наполяганні на заміні смертної кари